

Opvolging van beheerovereenkomsten voor akker- en weidevogels



Grauwe gors - Glenn Vermeersch

Zoals reeds in een eerder nummer van *Vogelnieuws* te lezen was (Strubbe 2010), wordt momenteel de effectiviteit van beheerovereenkomsten voor akker- en weidevogels onderzocht op het INBO. Het Vlaams Programmadocument voor Plattelandsontwikkeling (PDPO) - de Vlaamse invulling van de Europese plattelandsontwikkeling - ter verbetering van het milieu en het platteland steunt zowel op 'agromilieumaatregelen' als op 'beheerovereenkomsten'. Die laatste voorzien een vergoeding voor het vrijwillig uitvoeren van bijvoorbeeld het onderhoud van kleine landschapselementen of de zorg voor akker- en weidevogels (VLM 2000). Voor akkervogels kan een vergoeding verkregen worden voor het aanleggen van winterstoppels, graanranden, voedselgewassen, gemengde of opgeploegde grasstroken, en leeuwerikvlakjes. Voor weidevogels komen maatregelen zoals het uitstellen van de maai- en beweidingsdatum, het beschermen van nesten en het aanleggen van vluchtstroken (niet of later gemaaide stroken waarin de predatiekans lager is) in aanmerking.

Opzet

Om na te gaan of de Vlaamse PDPO maatregelen er echt in slagen om de biodiversiteit te beschermen, en om indien nodig tijdig te kunnen bijsturen, werd in een eerste fase van dit project door het INBO een impactindicator voor akker- en weidevogels in Vlaanderen ontwikkeld. Hiervoor werd gebruik gemaakt van twee

datasets. Een eerste evaluatie van de PDPO maatregelen is mogelijk via de gegevens die verzameld worden in het kader van het lopende project 'Algemene Broedvogels Vlaanderen' (ABV). Hierin worden de verspreiding en de populatiegrootte van een aantal algemene broedvogels opgevolgd door middel van inventarisaties van steekproefhokken (1 km²). Vijfhonderd van die steekproefhokken liggen grotendeels in landbouwgebied en een vergelijking van de biodiversiteit in hokken met en zonder beheermaatregelen kan een indicatie geven van de effectiviteit van de maatregelen. Deze dataset heeft echter het nadeel dat er gepoogd moet worden om het effect van beheermaatregelen los te koppelen van de invloed van habitatkwaliteit. Een bepaald hok kan immers een hoge biodiversiteit hebben omdat het in een goed habitat

Patrijs - Glenn Vermeersch



gelegen is, onafhankelijk van de aanwezigheid van maatregelen. Om dit probleem te omzeilen werden door het INBO zorgvuldig 14 landbouwgebieden in Vlaanderen uitgekozen, waarin broedvogelinventarisatie zou plaatsvinden. Deze gebieden werden geselecteerd op basis van de densiteit aan akker- en weidevogelmaatregelen, maar er werd ook rekening gehouden met andere potentieel belangrijke factoren zoals bijvoorbeeld habitatkwaliteit (akker of grasland, perceelsgroottes, ...). Op deze manier kunnen er gedetailleerde gegevens verzameld worden over verspreiding, populatiegrootte en habitatgebruik van de doelsoorten in relatie tot de getroffen beheermaatregelen. Door het opvolgen van populatietrends doorheen de jaren zal het INBO uitsluitsel kunnen geven over de mate van succes van de akker- en weidevogelbeheermaatregelen. (STRUBBE 2010).

Opvolging

Na een eerste broedvogelinventarisatie in de 14 geselecteerde gebieden in 2010 (toen elk gebied vier maal geteld werd), werden deze gebieden dit voorjaar (2012) voor de tweede maal geteld. Ondanks de slechte weersomstandigheden kon elk gebied toch zeven maal geteld worden tussen begin april en half juli. Tijdens elk bezoek werden alle waarnemingen van een geselecteerde lijst van soorten (om praktische redenen werden een aantal talrijke landbouwsoorten zoals bv. houtduif *Columba palumbus*, spreeuw *Sturnus vulgaris* en zwarte kraai *Corvus corone* niet geteld) die op broeden of een territorium wijzen op veldkaarten genoteerd, en later via de website Avimap (www.avimap.be) ingevoerd. Via deze oorspronkelijk door Sovon ontwikkelde webtool kunnen op het einde van het broedseizoen de territoria gemakkelijk automatisch berekend worden. In alle gebieden samen werden in 2012 voor 41 soorten akker- en weidevogels (Tabel 1) ongeveer 1450 territoria geteld, gaande van in totaal 1 territorium zomertortel *Streptopelia turtur* tot bijna 200 territoria veldleeuweriken *Alauda arvensis*. Het gebied met de meeste soorten (26) bleek Boekhoute, het kleinste aantal soorten (11) werd in Kanne en Kerkom-bij-Sint-Truiden waargenomen. Het hoogste aantal berekende territoria (169) lag in Schoorbakke, het laagste (48) in Sint-Lievens-Esse.

Na de inventarisatie van de vogels werden ook (net zoals in 2010) per perceel de teelten of het grondgebruik genoteerd, om eventuele effecten van verschillende soorten landgebruik op de broedvogels na te gaan, en ook de aanwezige kleine

Veldleeuwerik - Glenn Vermeersch



Tabel 1. Lijst van akker- en weidevogels met het totale aantal territoria per soort in de 14 onderzochte gebieden in 2012.

	2012
Canadese gans	4
Nijlgans	1
Bergeend	11
Slobeend	6
Kuifeend	3
Bruine kiekendief	1
Buizerd	2
Torenvalk	3
Patrijs	26
Kwartel	17
Fazant	73
Meerkoet	28
Scholekster	15
Kievit	162
Grutto	34
Wulp	13
Holenduif	84
Zomertortel	1
Koekoek	7
Veldleeuwerik	194
Boerenzwaluw	10
Graspieper	42
Gele kwikstaart	160
Witte kwikstaart	46
Blauwborst	33
Zwarte roodstaart	13
Roodborsttapuit	33
Grote lijster	2
Rietzanger	58
Bosrietzanger	20
Spotvogel	3
Braamsluiper	1
Grasmus	81
Ekster	11
Huismus	36
Ringmus	28
Groenling	16
Putter	1
Kneu	79
Rietgors	30
Geelgors	56



Grutto - Glenn Vermeersch

Simon Feys

simon.feys@inbo.be

Sophie Philtjens

Referenties

STRUBBE D. 2010 Brengen beheermaatregelen soelaas voor de geplaagde Vlaamse akker- en weidevogels?

Vogelnieuws 14: 14-18.

STRUBBE D., VERSCHELDE P., HENS M., WILS C., BAUWENS D., DERMOUT M. & L. DE BRUYN 2010 Impact van PDPO II maatregelen op de biodiversiteit. Studie uitgevoerd door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) in opdracht van het Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel. 102 blz + bijlagen.

Vlaamse Landmaatschappij (VLM) 2000 Beheersovereenkomsten: boeren beheren de natuur. http://publicaties.vlaanderen.be/docfolder/7084/VLM_beheersovereenkomsten.pdf

landschapselementen worden tijdens het project in kaart gebracht.

Vervolg

In het voorjaar van 2013 volgt een derde inventarisatieronde, waarna de gegevens van de drie teljaren geanalyseerd kunnen worden, om dan uiteindelijk na te gaan wat de invloed is van de beheerovereenkomsten op akker- en weidevogels. Uit eerste analyses van

de gegevens van 2010 (STRUBBE et al. 2010) blijkt dat het ABV-meetnet suggereert dat de diversiteit van broedvogels op het platteland positief beïnvloed wordt door PDPO II maatregelen (waarbij de 'II' staat voor de tweede versie van PDPO, periode 2007 - 2013) met een direct verwacht effect op de algemene biodiversiteit (bv. de overeenkomsten botanisch beheer, hamsterbescherming, kleine landschapselementen, de beheerovereenkomst en de vergoeding natuur, perceelsrandbeheer en biologische productiemethodes). De resultaten van de gerichte inventarisaties in de 14 onderzochte gebieden ondersteunen dit resultaat slechts gedeeltelijk: de analyses op soortniveau suggereren alleen voor grasmus *Sylvia communis* en roodborsttapuit *Saxicola rubicola* een mogelijk positief effect. Wel bleek dat, nadat verschillen in habitatkwaliteit tussen percelen in rekening gebracht zijn, de soortdiversiteit en abundantie van broedvogels op het platteland positief gerelateerd is aan de hoeveelheid landbouwgrond onder weidevogelbeheer in het landschap rond een perceel. De analyses op soortniveau bevestigden dit: er werden beduidend meer bergeenden *Tadorna tadorna*, grutto's *Limosa limosa*, Kieviten *Vanellus vanellus*, meerkoeten *Fulica atra*, rietgorzen *Emberiza schoeniclus*, rietzangers *Acrocephalus schoenobaenus* en roodborsttapuiten waargenomen op percelen gelegen in een landschap met een hogere dichtheid aan weidevogelbeheermaatregelen. Dit was echter niet zo voor alle soorten (bv. gele kwikstaart *Motacilla flava* en veldleeuwerik). Met de gegevens van 2012 en 2013 moet het mogelijk zijn om een duidelijker beeld te krijgen van de invloed van de beheermaatregelen op de akker- en weidevogelpopulaties.

Gele kwikstaart - Glenn Vermeersch

